

MENTAMÁLARÁÐIÐ

Dagur: 26. mars 2008

Skrátal: 70-36200

Máltal: 080010 -/12

Máluni í lærugreinunum føroyskum, støddfrøði og náttúru og tøkni til landsroyndina 2008

Føroyskt

Undirvísingin í lærugreinini hevur til endamáls

- at næmingurin fær tokka til móðurmálið
- at næmingurin fær áhuga og virðing fyri móðurmálinum
- at næmingurin lærir, at móðurmálið er samskiftismiðil millum menniskju
- at næmingurin lærir at málbera seg væl og vakurt
- at næmingurin lærir at lurta og lesa, so hann verður førur fyri at fata og sjálvur nýta ein beinraknan og skiftandi málburð
- at næmingurin lærir at skriva føroyskt málsliga og stavsetingarliga rætt og við rættari teknseting, og
- at undirvísingin er skipað soleiðis, at næmingurin fær stimbrað lesingina og ognuð sær tey virði, sum eru í skaldskapi.

Mál í 4. flokki

Undirvísingin í 1.- 3. flokki skal miða ímóti, at næmingurin stig fyri stig fær ognuð sær kunnleika og fimi, sum ger hann førur fyri:

- at lesa og skriva sítt egna navn
- at kenna lesirætningin (at lisið verður frá vinstru til høgru og úr erva og niðureftir, og at næmingurin dugir at skifta reglu)
- at skilja, at til hvønn bókstavin knýta seg ljóð
- at kenna ávísar orðamyndir
- at brúka tey orðini, hann kennir, til at gitalesa nýggj orð
- at brúka bókstavirnar til at lesa orð, t.d. kann fyrsti bókstavurin í orðinum geva eina ábending um, hvat orðið er
- at lesa lættan tekst við kendum innihaldi – skilja einføld skrivlig boð
- at lesa og skriva í staðin fyri at tosa og lurta. Dømi um hetta er, at næmingurin kann skriva: “Eg fari út” heldur enn at siga tað
- at ljóðlesa longri og longri orð
- at lesa ókend orð við at brúka sínar royndir, sína vitan og fatan
- at lesa lættar tekstir við hjálp av myndum til tess at kenna innihaldið
- at lesa stuttar setningar við kendum innihaldi uttan at vera bundin at myndum

Í 4. flokki eigur næmingurinn at duga so mikið væl at lesa, at hann sjálvur kann lesa lættar bókur á móðurmálinum, og næmingurinn eigur at duga at skriva stuttar fyrisagnir og sjálvstøðugar søgur.

Landsroyndin í føroyskum í 4. flokki fatar um eina innantanna lesiroynd, har torleikastøðið økist líðandi.

Skrivligi parturin er ein fyrisøgn. Væntast má, at næmingurinn dugir so mikið av mállæru, sum neyðugt er til rættskrivingina á hesum stigi. Víst verður í hesum sambandi til 1.- og partvíst 2. undirvísingarpárt í føroyskum í *Leiðbeinandi lesiætlan fyri fólkaskúlan* frá 1993.

Mál í 6. flokki

Í 6. flokki eigur næmingurinn nú at duga so mikið væl at lesa, at hann sjálvur kann lesa torførar bókur.

Umframt omanfyri nevndu máluni eigur næmingurinn í 6. flokki at verða førur fyri:

- at leita eftir upplýsingum
- at skilja og tulka tekstir
- at meta um innihaldið í tekstum
- at lesa meira flótandi, hóast enn kunnu vera orð, ið geva trupulleikar
- at finna svar út frá givnum teksti
- at lesa raðið og skilja tað, hann lesur
- at lesa og skilja eina leiðbeining í fleiri punktum, t.d. eina uppskrift
- at finna gleði við at lesa

Landsroyndin í føroyskum í 6. flokki fatar um lesing, mállæru og fyrisøgn. Lesiparturin er ein innantannað lesiroynd, har torleikastøðið økist líðandi.

Skrivligi parturin umfatar eina roynd í mállæru og eina fyrisøgn.

Víst verður til 2. undirvísingarpárt s. 57 og 58 í *Leiðbeinandi lesiætlanini fyri fólkaskúlan* frá 1993.

Støddfrøði

Undirvísingin í lærugreinini hevur til endamáls

- at næmingurin fær eina skipaða fatan av umheiminum og av grundleggjandi støddfrøðiligum høpi, so at hann verður førur fyri at sanna, orða og loysa støddfrøðiligar spurningar, og
- at næmingurin fær vitan um støddfrøðilig hugtøk, talfatan og fimi í talviðgerð og gevur honum innlit í grundleggjandi evni og hættir í lærugreinini.

Landsroyndin í støddfrøði fatar um eina skrivliga roynd. Málini eru í samsvari við

Leiðbeinandi lesiætlanini fyri fólkaskúlan frá 1993 1.- og partvíst 2.

undirvísingarpartur. Uppgávurnar til landsroyndina í støddfrøði í 4. flokki verða gjørdar við støði í hesum evnum:

Mál í 4. flokki

Tøl og rokning við teljitølum (N) :

Samløga - Frádráttur – Falding og Sundurbýting (+ , - , ' , :)

Skipanarrelatió (> , <)

Brothugtakið

Geometri – Rúmd (sentiterningar), ummál, vídd, spegling, samskapsásar, máting

Krossskipan

Hagfrøði

Líkningsar

Orða støddfrøðiligar uppgávur

Klokkan, álmanakkin

Keypa - prísir

Landsroyndin í 6. flokki fatar um eina skrivliga uppgávu. Málini eru í samsvar við

Leiðbeinandi lesiætlanini fyri fólkaskúlan frá 1993 – 1.- og tað mesta av 2.

undirvísingarparti. Uppgávurnar til landsroyndina í 6. flokki gjørdar við hesum evnum:

Mál í 6. flokki

Tøl og rokning við rationellum tølum (Q) :

Samløga - Frádráttur – Falding, (+ , - , '), eisini við desimaltølum

Sundurbýting (:)

Rokning við brotum (+ , - , ') og %

Umrokning millum mátieindir: l – dl, m – cm, kg – g

Geometri: vídd og rúmd av einføldum skapum

Lesi úr talvum

Lesi farmynd

Linjufunktió () í krossskipanin

og annars framhald av evnum til 4. flokk.

Viðmerkjast skal, at nakrar heilt fáar uppgávur, sum liggja uttan fyri *Leiðbeinandi lesiætlanini fyri fólkaskúlan frá 1993 – 1. og 2. undirvísingarparti*, kunnu verða givnar til bæði 4. og 6. flokk.

Náttúra og tøkni

Undirvísingin í lærugreinini hevur til endamáls

- at næmingurin við upplivingum og royndum fær innlit í fyrbrigdi og samanhag í náttúruni
- at næmingurin fær innlit í, hvussu ymisk tøkni virkar, og lærir at nýta tól og amboð
- at hann víðkar hugsanir, mál og hugtøk, sum hava gerandsligt virði
- at næmingurin við eygleiðingum, kanningum og royndum mennir hegni, skapanarevni og samstarvsevni
- at kveikja gleði næminganna, forvitni og áhugan fyri náttúruni
- at menna áhugan fyri tøkni, lívstreytum og livikorum
- at næmingurin fær almenna vitan í landalæru, lívfrøði og alis- og evnafrøði
- at hjálpa næmingunum at fata samanspælið millum menniskjað og náttúruna úti og heima
- í huga og verki at menna ábyrgdina fyri náttúruni

Landsroyndin í náttúru og tøkni í 4. flokki er ein skrivlig uppgáva. Uppgávnar verða gjørdar við støði í hesum málum:

Mál í 4. flokki

Undirvísingin skal miða ímóti, at næmingar hava ognuð sær kunnleika og fimi, sum ger teir førar fyri

- at lýsa fyrbrigdi sum ljós, ljóð og rørslu
- at lýsa gerandislig viðurskifti innan tøkni, sum el og magnet
- at greiða frá lufttrýsti
- at greiða frá plantum og dýrum og teirra liviumstøðum
- at greiða frá vatnringsrás og vatnnýtslu
- at greiða frá vanligastu fiskasløgunum undir Føroyum og teirra liviumstøðum
- at lýsa nøkur fuglasløg, føði og tilhald
- at greiða frá sansunum
- at duga oyggjarnar í Føroyum, hægstu fjøll og nakrar býir/bygdir
- at kenna norðurlond, høvuðsstaðir og fløgg
- at kenna ættirnar og duga at brúka kumpass
- at greiða frá um sólskipanina og sambandinum millum mánan, jørðina og sólina

Landsroyndin í náttúru og tøkni í 6. flokki er ein skrivlig uppgáva. Uppgávnar verða gjørdar við støði í hesum málum:

Mál í 6. flokki

Undirvísingin skal miða ímóti, at næmingar hava ognuð sær kunnleika og fimi, sum ger teir førar fyri at

- lýsa uppruna Føroya
- duga heimspartar, heimshøv og havstreyamar
- greiða frá, hvussu náttúruvanlukkur ávirka liviumstøður hjá fólki og dýrum

- greiða frá sólskipanini og seta hana í samband við árstíðir, flóð og fjøru
- lýsa veðurlagsbelti
- kenna høvuðstættirnar í okkara fiskivinnu, veiðireiðskap og skipasløg
- greina liviumstøður hjá plantum og dýrum, vistskipanir og føðiketir
- kenna vanligastu fuglasløgini í Føroyum
- kenna vanligastu fiskasløgini í Føroyum
- kenna vanligastu dýrasløgini í Føroyum
- greiða frá høvuðs kropsgøgnum hjá fólki og teirra týðningi
- lýsa, hvussu matur og rørsla ávirka okkum
- greiða frá og duga hugtøk um streymnýtslu, streymkeldur, javnstreym og vendistreym
- lýsa, hvussu tøkni og dálking kunnu ávirka lívskorini hjá plantum, dýrum og menniskjum
- læra og nýta náttúruvísindaligt arbeiðslag við atliti at spurdómum, fyrireika og gera kanningar og samanbera kanningarúrslit
- læra at velja og nýta viðkomandi amboð og tól í kanningararbeiðnum, t.d. stereoluppar og indikatorar
- leggja fram kanningarúrslit og nýta ymiskar framløguhættir, sum grafar, tekstir, fyrilestur og drama

Blíðar heilsanir

Mentamálaráðið

Olaus Jespersen
deildarstjóri